

Sygn. akt IV CZ 10/15

POSTANOWIENIE

Dnia 21 maja 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Mirosława Wysocka (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Krzysztof Strzelczyk

SSN Kazimierz Zawada

w sprawie z wniosku M. Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w S.
przy uczestnictwie E.-W. C. Spółki Akcyjnej z siedzibą w W. i A. R.
o wykreślenie w dziale III księgi wieczystej nr [...] prawa dzierżawy na rzecz E.-W.
C. Spółki Akcyjnej w W.,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 21 maja 2015 r.,
zażalenia uczestnika E.-W. C. Spółki Akcyjnej z siedzibą w W.
na postanowienie Sądu Okręgowego w S.
z dnia 27 listopada 2014 r.,

oddala zażalenie;

**pozostawia orzeczenie o kosztach postępowania
zażaleniowego do rozstrzygnięcia w postępowaniu kończącym
postępowanie w sprawie.**

UZASADNIENIE

Zaskarżonym postanowieniem z dnia 27 listopada 2014 r. Sąd Okręgowy w S., uwzględniając apelację wnioskodawcy M. Sp. z o.o. w S., uchylił postanowienie Sądu Rejonowego w S. z dnia 16 września 2014 r., wydane w sprawie o wpis (wykreślenie) z udziałem E. W. C.S.A. w W. oraz A. R. i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania.

W ocenie Sądu odwoławczego, Sąd pierwszej instancji wadliwie i bez bliższego uzasadnienia przyjął, że wnioskodawca nie należy do kręgu osób określonych w art. 626² § 5 k.p.c. i nie jest legitymowany do złożenia wniosku o wpis (wykreślenie) w księdze wieczystej, oddalając na tej podstawie wniosek i nie rozpoznając istoty sprawy. Sąd drugiej instancji, oceniając odmiennie legitymację wnioskodawcy, wskazał, że przepis ten określa kto może złożyć wniosek o dokonanie wpisu, wymieniając m.in. wierzyciela, któremu przysługuje prawo, mogące być wpisane w księdze wieczystej. Art. 626² § 5 k.p.c. ma charakter ogólny i nie ogranicza uprawnienia wierzyciela do złożenia wniosku o wpis (wykreślenie) prawa, które tylko jemu przysługuje, choć niewątpliwie wniosek taki musi być związany z prawem mu przysługującym.

W zażaleniu uczestnik E. W. C. S.A. w W. zarzucając naruszenie art. 386 § 4 k.p.c., podniósł, iż Sąd odwoławczy nieprawidłowo uznał, że doszło do nierozpoznania istoty sprawy, podczas gdy Sąd pierwszej instancji prawidłowo ocenił, iż wnioskodawca nie należy do kręgu osób wymienionych w art. 626² § 5 k.p.c., a zatem nie jest legitymowany do złożenia wniosku. Uczestnik zarzucił ponadto uchybienie art. 626² § 5 k.p.c. poprzez uznanie, że wnioskodawcy przysługuje status wierzyciela w rozumieniu tego przepisu.

Sąd Najwyższy rozważył, co następuje.

Ze względu na sposób sformułowania przez skarżącą zarzutów oraz ich uzasadnienie wymaga przypomnienia istota i charakter zażalenia przewidzianego w art. 394¹ § 1¹ k.p.c.

Zgodnie z tym przepisem, w razie uchylenia przez sąd drugiej instancji wyroku sądu pierwszej instancji i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania do Sądu Najwyższego przysługuje zażalenie. Uchylenie wyroku (postanowienia orzekającego co do istoty sprawy w postępowaniu nieprocesowym) połączone z przekazaniem sprawy do ponownego rozpoznania sądowi pierwszej instancji

przewiduje art. 386 § 2 i § 4 k.p.c. Orzeczenie kasatoryjne może zostać wydane w razie stwierdzenia nieważności postępowania przed sądem pierwszej instancji i zniesienia postępowania w zakresie dotkniętym nieważnością, nierozpoznania istoty sprawy przez sąd pierwszej instancji oraz w przypadku, gdy wydanie wyroku (postanowienia) wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości.

Zażalenie na orzeczenie kasatoryjne sądu drugiej instancji ma służyć skontrolowaniu, czy zostało ono prawidłowo oparte na jednej z wymienionych w art. 386 k.p.c. przesłanek, tj. czy powołana przez sąd przyczyna uchylenia odpowiada ustawowej podstawie. Przedmiotem oceny Sądu Najwyższego jest istnienie formalnych, procesowych podstaw wydania przez sąd drugiej instancji orzeczenia kasatoryjnego, a nie reformatoryjnego.

Kontrolę o tak określonych granicach należy wyraźnie oddzielić nie tylko od oceny zasadności pozwu (wniosku) i apelacji, lecz także od merytorycznego badania stanowiska prawnego sądu odwoławczego. Środek odwoławczy przewidziany w art. 394¹ § 1¹ k.p.c. nie jest środkiem prawnym służącym badaniu materialnoprawnej podstawy zaskarżonego orzeczenia. Uznanie takiej kontroli za dopuszczalną byłoby równoznaczne z przyzwoleniem, aby zażalenie, o którym mowa w tym przepisie, stało się substytutem skargi kasacyjnej, a zatem środka procesowego o zasadniczo innej randze, wysoce sformalizowanego i mającego szansę rozpoznania przez Sąd Najwyższy tylko w wypadku spełnienia ściśle określonych ustawowych przesłanek. Dopuszczanie takiej kontroli mogłoby również prowadzić do obchodzenia przepisów o skardze kasacyjnej. Charakter zażalenia przewidzianego w art. 394¹ § 1¹ k.p.c. i jego ograniczona funkcja, a także konieczność usytuowania go w systemie środków odwoławczych i zaskarżenia z jak najmniejszym uszczerbkiem dla spójności systemu, przemawiają za wąskim określeniem granic kognicji Sądu Najwyższego, rozpoznającego takie zażalenie (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 7 listopada 2012 r., IV CZ 147/12, OSNC 2013, nr 3, poz. 41, z dnia 5 grudnia 2013 r., V CZ 68/13, niepubl., z dnia 29 maja 2014 r., V CZ 34/14, niepubl. oraz z dnia 6 sierpnia 2014 r., I CZ 49/14, niepubl.).

Zażalenie, o którym mowa w art. 394¹ § 1¹ k.p.c., jest skierowane przeciwko uchyleniu orzeczenia sądu pierwszej instancji i przekazaniu sprawy do ponownego

rozpoznania, a zatem badaniu może być poddany jedynie ewentualny błąd sądu odwoławczego przy kwalifikowaniu określonej sytuacji procesowej jako odpowiadającej powołanej podstawie orzeczenia kasatoryjnego.

Jeżeli orzeczenie sądu pierwszej instancji zostało uchylone z powodu nierozpoznania przez ten sąd istoty sprawy, zadaniem Sądu Najwyższego w postępowaniu zażaleniowym jest zbadanie, czy sąd drugiej instancji prawidłowo rozumiał to pojęcie oraz czy jego merytoryczne stanowisko uzasadniało taką ocenę postępowania sądu pierwszoinstancyjnego. Poza zakresem kontroli Sądu Najwyższego pozostaje prawidłowość stanowiska prawnego sądu odwoławczego co do *meritum*.

W związku z tak określoną funkcją Sądu Najwyższego skarżący powinien koncentrować się w zażaleniu na przedstawieniu argumentacji prawnej, która zmierzałaby do przekonania o uchybieniu przepisowi art. 386 § 4 k.p.c., a nie na podważaniu merytorycznych podstaw zaskarżonego orzeczenia. Skuteczność zakwestionowania zaskarżonego postanowienia zależała więc od wykazania, w drodze stosownej jurydycznej argumentacji, że Sąd odwoławczy dopuścił się naruszenia art. 386 § 4 k.p.c. Wprawdzie jeden z zarzutów wskazuje na takie naruszenie, już jednak jego uzasadnienie, podobnie jak w przypadku drugiego z zarzutów dotyczącego bezpośredniego naruszenia art. 626² § 5 k.p.c., zmierza wyłącznie do podważenia prawidłowości oceny Sądu odwoławczego co do legitymacji wnioskodawcy do złożenia wniosku o wykreślenie wpisu, a więc odnosi się do kwestii materialnoprawnej. Skarżący, podsumowując swoje wywody, wprost podnosi, że w sprawie brak jest podstaw do uchylenia postanowienia Sądu pierwszej instancji i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania wobec tego, że „Sąd Rejonowy prawidłowo rozstrzygnął niniejszą sprawę, uznając brak legitymacji po stronie wnioskującej”.

Przedstawiona w zażaleniu argumentacja odnosi się do materii wykraczającej poza zakres kontroli przeprowadzanej w ramach rozpoznania zażalenia przewidzianego w art. 394¹ § 1¹ k.p.c. Oczekiwane przez skarżącego przesądzenie przez Sąd Najwyższy w postępowaniu zażaleniowym o istnieniu lub braku legitymacji wnioskodawcy w sprawie byłoby równoznaczne z jej merytorycznym rozstrzygnięciem już na obecnym etapie, a zatem z pominięciem

właściwego postępowania wszczętego na skutek wniesienia skargi kasacyjnej. Wykorzystanie środka uregulowanego w tym przepisie do takiego celu byłoby sprzeczne z jego charakterem.

Ze względu na argumentację podniesioną w zażaleniu na uzasadnienie obu zarzutów, należy poprzestać na stwierdzeniu, że zaniechanie zbadania i wyjaśnienia przez Sąd pierwszej instancji merytorycznej podstawy żądania wnioskodawcy w wyniku oceny, iż nie jest on legitymowany do złożenia wniosku o wykreślenie wpisu, którą to ocenę Sąd odwoławczy uznał za błędną, odpowiadało sytuacji ujętej w art. 386 § 4 k.p.c. jako „nierozpoznanie istoty sprawy”. Zgodnie z utrwalonym stanowiskiem Sądu Najwyższego, o nierozpoznanie istoty sprawy można mówić wówczas, gdy sąd nie odniósł się tego, co było przedmiotem sprawy, gdy zaniechał zbadania materialnej podstawy żądania albo merytorycznych zarzutów strony (uczestnika) uznając bezzasadnie, że nie jest to konieczne z uwagi na istnienie przesłanek materialnoprawnych lub procesowych unicestwiających dochodzone roszczenie, wśród których należy także wymienić brak legitymacji strony (uczestnika) czynnej lub biernej (por. np. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 23 września 1998 r., II CKN 897/97, OSNC 1999, nr 1, poz. 22, z dnia z dnia 13 marca 2014 r., I CZ 10/14, niepubl., z dnia 6 sierpnia 2014 r., I CZ 48/14, niepubl., z dnia 28 listopada 2014 r., I CZ 91/14, niepubl. oraz powołane w nich orzeczenia). Sąd Apelacyjny prawidłowo zatem wskazaną sytuację uznał za podstawę uchylecia wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania.

Z omówionych przyczyn Sąd Najwyższy oddalił zażalenie na podstawie art. 394¹ § 3 w zw. z art. 398¹⁴ k.p.c.